

A fenntartható fejlődés történelmi perspektívái, keretrendszerei és indikátorai

Historical perspectives, frameworks and indicators of sustainable development

Dr. Herczeg Balázs¹, Dr. Pintér Éva²

¹Pécsi Tudományegyetem, Földtudományok Doktori Iskola, Pécs, Magyarország, <https://orcid.org/0009-0003-1103-3860>,
hebuabk.pte@tr.pte.hu

²Budapesti Corvinus Egyetem, Vállalkozás és Innováció Intézet, Budapest, Magyarország, <https://orcid.org/0000-0003-0149-8421>, eva.pinter@uni-corvinus.hu

Paper type: Research Article

Absztrakt

Cél – A tanulmány célja, hogy széles körűen megvizsgálja a fenntartható fejlődés és a fenntarthatóság koncepcióját, valamint áttekintse, hogy milyen a fenntarthatósághoz kapcsolódó keretrendszerek és indikátorok vannak használatban a gyakorlatban, különös tekintettel a Fenntartható Fejlődési Célokra (SDG), valamint a Környezeti, Társadalmi és Vállalatirányítási (ESG) szempontokra. A kutatás arra törekszik, hogy feltárja, miként járulnak hozzá ezek a keretrendszerek a gazdasági növekedés, a társadalmi jólét és a környezetvédelem egyensúlyának megteremtéséhez.

Tervezés/módszertan/megközelítés – A vizsgálat során részletes elemzés készült a fenntarthatósági keretrendszerek (SDG és ESG) és a legfontosabb fenntarthatósági indexek vonatkozásában. A módszertan magában foglalta a releváns dokumentumok és jelentések rövid összefoglalását, rendszerezését, valamint azok kritikai értékelését fenntarthatósági szempontok és értékek szerint.

Eredmények – A kutatás eredményei rámutatnak, hogy a fenntarthatósági keretrendszerek egymást kiegészítve átfogó képet adnak a szervezetek fenntarthatósági teljesítményéről. Emellett a különböző fenntarthatósági indexek globálisan hozzáférhető információkat biztosítanak az érdekelt felek számára. Az eredmények kiemelik, hogy a fenntarthatóság mérésének és értékelésének standardizálása és harmonizálása kulcsfontosságú a transzparens jelentéstételi kötelezettségek teljesítéséhez.

Eredetiség – A tanulmány hangsúlyozza, hogy a fenntarthatósági keretrendszerek nem csupán jövőbeli célokat képviselnek, hanem a jelenben meghozandó felelősségteljes és tudatos döntéshozatalok alapvető részét képezik. Az elemzés átfogó megközelítése hozzájárul a mélyebb elméleti megértéshez, és gyakorlati meglátásokat kínál a fenntarthatósági elvek hatékony integrálásához a szervezeti stratégiákba.

Kulcsszavak: ESG, fenntartható fejlődés, fenntarthatóság, fenntarthatósági indexek, SDG

Abstract

Purpose – This study aims to provide a comprehensive examination of the concept of sustainable development and sustainability. It reviews the frameworks and indicators currently used in practice to assess sustainability, with particular emphasis on the Sustainable Development Goals (SDGs) and Environmental, Social, and Governance (ESG) dimensions. The research explores how these frameworks collectively support the balance between economic growth, social well-being, and environmental protection.

Design/methodology/approach – The analysis involved an in-depth review of key sustainability frameworks, including the SDGs and ESG criteria, as well as major sustainability indices. The methodology encompassed a brief summary, a systematization and a critical evaluation of relevant documents and reports from a sustainability-related criteria and values.

Findings – The results demonstrate that sustainability frameworks and criteria are mutually reinforcing, offering a comprehensive overview of organizational sustainability performance. Furthermore, various sustainability indices provide globally accessible data for a wide range of stakeholders. The findings underscore that the standardization and harmonization of sustainability measurement and evaluation are pivotal to achieving transparent reporting practices.

Originality – This study highlights that sustainability frameworks should not be regarded solely as aspirational future objectives but as integral components of responsible and conscious decision-making processes in the present. By adopting a holistic analytical approach, the research contributes to a deeper theoretical understanding and offers practical insights for the effective integration of sustainability principles into organizational strategies.

Keywords: ESG, sustainable development, sustainability, sustainability indexes, SDG

1. Bevezetés

A fenntartható fejlődés és fenntarthatóság fogalma egyre nagyobb jelentőséget kap a modern társadalmakban, mivel az emberiség növekvő környezeti, gazdasági és társadalmi kihívásokkal néz szembe. Sajnos a fenntarthatóság gyakori és mindenre kiterjedő használata napjainkra oda vezetett, hogy a kifejezés már-már elcsépeltté vált (Szigeti & Borzán, 2014). Ez különösen igaz a fenntartható mint minőségi jelző marketingcélokra való rendszeres használatakor. Ez az úgynevezett „zöldmosás” (greenwashing) jelensége, ahol vállalatok vagy termékek önkényesen és megalapozatlanul kapják ezt a pozitív jelzőt a versenyelőny szerzés céljából anélkül, hogy valódi és jelentős környezeti vagy társadalmi előnyöket biztosítanának (de Freitas Netto et al., 2020). A vállalatok gyakran használnak különféle CSR-kezdeményezéseket (Corporate Social Responsibility, CSR) arra, hogy eltereljék a figyelmet környezeti és társadalmi felelőtlenségükről. Éppen ezért a fogalom mélységének és komplexitásának megőrzése érdekében fontos, hogy a társadalmat folyamatosan tájékoztassák a fenntarthatóság valódi jelentését és tartalmát illetően, így a fogyasztók egyre inkább felismerhetik és elkerülhetik ezeket a hamis CSR-jellegű kijelentéseket, míg a vállalatoknak átláthatóbb és felelősségteljesebb gyakorlatot kell folytatniuk. Továbbá, magának a fenntartható fejlődésnek és a fenntarthatóságnak is összemosódott a definíciója a mindennapokban, ugyanakkor e két fogalom – tartalmukat illetően – elkülöníthető egymástól, ami e tanulmány egyik célkitűzése is.

A fogalmakkal azonban nem elégséges tisztában lenni, azok tartalmi jelentését a kapcsolódó indikátorok segítségével mérni is kell, hiszen ez mutatja meg végső soron, hogy a társadalom és gazdaság valójában jó irányba halad-e az adott elgondolást tekintve. Ezáltal tehát megérthetjük, hogy miként befolyásolják tevékenységeink a természeti erőforrásokat, az emberi egészséget, a társadalmi jólétet és a gazdasági stabilitást. Az átfogó mérés lehetővé teszi a problémák korai felismerését, és segít meghatározni azokat a területeket, ahol javításra van szükség. A fenntarthatóság (és fenntartható fejlődés) mérésének fontos eszközei közé tartoznak a különböző nemzetközi szabványok és keretrendszerek, melyek elsődlegesen útmutatást és visszacsatolást nyújtanak a gazdasági szereplők számára tevékenységük környezeti és társadalmi lábnyomára vonatkozólag. Napjainkban ezekből már számos megtalálható, melyek között nagy az átfedés, jóllehet a gyakorlati jelentőségük különböző. Így e tanulmány célja, hogy felsorolja és áttekintse valamennyi keretrendszert, valamint kiválassza és részletezze ezek közül a két leginkább ismert és használt keretet.

A tanulmány tehát szakirodalmi áttekintéssel indul, amely felöleli a fenntartható fejlődés történeti hátterének bemutatását, amit a fenntarthatóság koncepciójának vizsgálata kíséri. Ezt követően a fenntarthatóság elméletéhez szorosan kapcsolódó és nemzetközileg elismert keretrendszerek ismertetése következik, melyek közül kettőt, a Fenntartható Fejlődési Célokat (SDG), valamint a Környezeti, Társadalmi és Vállalatirányítási (ESG) keretrendszereket részletesebben, a releváns mutatóikkal együtt is bemutatunk.

A kutatási témához kapcsolódó kutatási kérdések a következők voltak:

- Hogyan kapcsolódik egymáshoz a fenntartható fejlődés és a fenntarthatóság elmélete?
- Milyen, a fenntarthatósághoz kapcsolódó keretrendszerek és indikátorok vannak használatban a gyakorlatban?

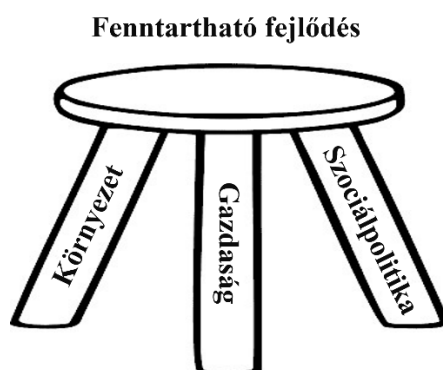
2. A fenntartható fejlődés történeti háttere

A történelem folyamán az ENSZ volt az egyik legaktívabb és legbefolyásosabb szervezet, amely a klímakonferenciák során és mellett globális szinten foglalkozott a fenntartható fejlődés és a fenntarthatóság témakörével, számos konferenciát és programot indított ezen a területen (Baker, 2016). Nem véletlen tehát, hogy környezetvédelmi témájú, nagy, nemzetközi konferenciát először az ENSZ szervezésében tartottak. Az 1972-es stockholmi konferencia mellett, hogy kifejezetten ilyen jellegű kérdésekkel foglalkozott,

rámutatott a környezetvédelem és a gazdasági növekedés közötti összefüggésekre és a kapcsolódó nemzetközi együttműködés szükségességére. Ez alapvetően előkészítette a terepet a fenntarthatóság elméletének megszületéséhez (Gyulai, 2012).

A kifejezés előzményének a szakirodalom széles körben az ENSZ egyik alszervezetének, a Környezet és Fejlődés Világbizottságnak (World Commission on Environment and Development, *WCED*) 1987-es jelentésében, melynek címe *Közös jövőnk* (Our Common Future), vagy ahogy a bizottság elnöke, Gro Harlem Brundtland után szokták nevezni, a „Brundtland-féle jelentés”-ben használt fenntartható fejlődés (sustainable development, SD) fogalmat tekinti. Eszerint „A fenntartható fejlődés¹ olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.” (EUR-Lex, é.n.; World Commission on Environment and Development, 1987). Ez tehát egy társadalmiszükséglet-központú, komplex megközelítés, amely nem egy végállapotra, hanem egy fenntartható folyamatra összpontosít. Ugyanakkor, ez a gondolatmenet a gyakorlatban félreértelmezhetővé válhat, ha azt feltételezzük, hogy akkor minősül örökké fenntarthatónak egy rendszer, ha az folyamatosan tud növekedni. Ezzel szemben a fennmaradás – mely ebben a kontextusban a dinamikus változó egyensúly fenntartását kell, hogy jelentse – feltételezésekor a hangsúlynak azon kell lennie, hogy a gazdasági és társadalmi növekedés ne növelje a környezeti terheket, tehát ne legyen egyensúlytalanság (Bukovics et al., 2014; Kerekes et al., 2018).

A Brundtland-jelentés a fenntartható fejlődésnek három pillérét határozta meg, melyek elvileg összefüggenek és kiegyensúlyozottan járulnak hozzá e folyamathoz (1. ábra). Ez a megközelítés – amely számos pozitív érdemmel bír – azonban több kritikát is kapott.

1. ábra A fenntartható fejlődés Brundtland-jelentés szerinti megközelítése.

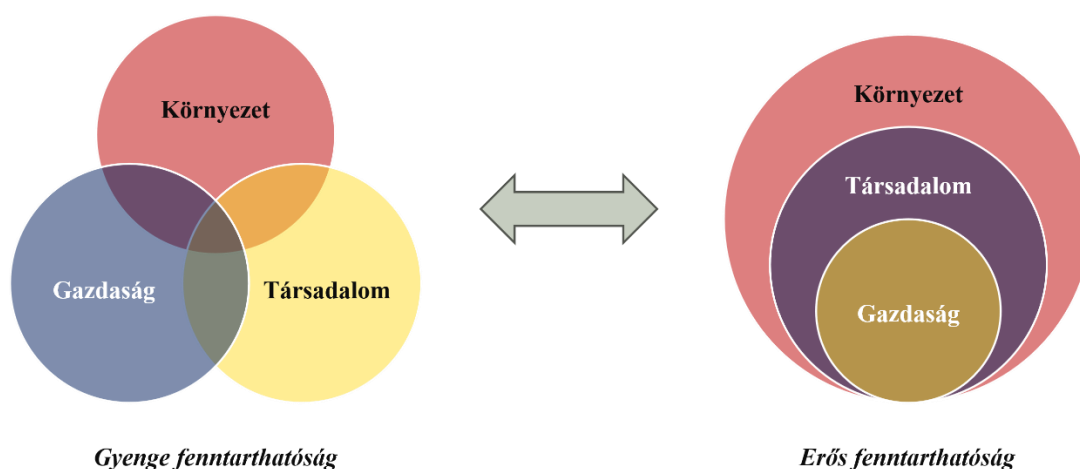
Forrás: Saját szerkesztés (Gyulai, 2012) alapján

Daly (1996) szerint az egyik fő kritika az, hogy a jelentés túlzottan hangsúlyozza a fenntarthatóságot, de nem definiálja kellően a fejlődést, illetve gyakran a gazdasági növekedés szinonimájaként tekint rá. Továbbá a szerző szerint fontos megkülönböztetni a gazdasági növekedés és gazdasági fejlődés koncepcióját, hiszen míg „a fejlődés minőségbeli javulást, addig a növekedés mennyiségbeli bővülést jelent” (Daly, 1996: 14). A mennyiségbeli bővülésnek pedig van természetbeni korlátja, tehát korlátlan növekedés nem létezhet, valamint a gazdasági növekedés nem mindig jár együtt a társadalmi jólét javulásával vagy a környezeti fenntarthatósággal. Ezért Daly úgy fogalmaz, hogy „A fenntartható fejlődés a folytonos szociális jólét elérése anélkül, hogy az ökológiai eltartó-képességet meghaladó módon növekednénk” (Daly, 1996: 71).

Mindemellett, e három pillér közötti összefüggés sem volt tisztázott a kezdetekben. Kétféle megközelítést különböztethetünk meg, melyek a természeti erőforrások és az ember által létrehozott tőke közötti viszony kérdését vizsgálták a fenntarthatóság elérésének szempontjából. Az első megközelítés leginkább Robert Solow és John Hartwick azon neoklasszikus közgazdaságtan-elméletéből fakad, mely szerint a tőkejavak

¹ Bukovics és szerzőtársai megjegyzik, hogy a kezdeti magyar fordításban a fenntartható fejlődés még „harmonikus fejlődés”-ként szerepelt, és csak később alakult át a ma használatos kifejezéssé.

egymással korlátlanul helyettesíthetők (Kerekes, 2007). Ez a fenntarthatóság szempontjából azt jelenti, hogy a természeti erőforrások és az ember által létrehozott tőke (például épületek, gépek, infrastruktúra) helyettesíthetők egymással, tehát amennyiben az egyik tőkeelem a fejlődés során csökken, úgy a másik ellensúlyozhatja azt, illetve végső soron a piac és a technológiai innováció megoldást fognak nyújtani a környezeti problémákra. Ezt nevezik gyenge fenntarthatóságnak, mely szerint tehát a környezeti, gazdasági és társadalmi vetületnek egyenlő fontossága van, és az összítőke mennyisége számít a fenntartható fejlődés szempontjából (Fleischer, 2007; Hediger, 2006). Ezzel szemben az úgynevezett erős fenntarthatóság elve – mely szintén Daly nevéhez fűződik – már nem vagy csak igen korlátozottan teszi lehetővé a helyettesíthetőséget, mivel vannak olyan kardinális értékek, melyek irreverzibilisek. Tehát ez az elmélet a három pillér esetében a korábbi mellérendelt helyett egy hierarchikus viszonyt feltételez, ahogy azt a 2. ábra is bemutatja, ahol a környezeti rendszer feltételeit és korlátait önmagában is szükséges betartani (Daly, 1996). Knoll és Lakatos (2014) ezért úgy fogalmazott, hogy a fenntarthatóság pilléreinek felsorolása helyett a rendszerösszefüggések megértésén kell lennie a hangsúlynak.

2. ábra A fenntarthatóság pilléreinek gyenge és erős fenntarthatóság szerinti ábrázolása.
Forrás: Saját szerkesztés Szilávik (2013) alapján

A két definíció alapján megállapítható, hogy míg a gyenge fenntarthatóság egy technocentrikus, addig az erős egy ökocentrikus világnézet testesít meg. Ez a két megközelítés egy elég széles spektrumon mozog (nagyon gyenge/erős fenntarthatóság) (Gibbs et al., 1998), ugyanakkor a gyakorlatban egyfajta középutas megoldás is kialakult, amely mindkét filozófiából merít. Ez az úgynevezett fenntartható-centrista megközelítés, mely szerint bizonyos mértékű helyettesíthetőség lehetséges a természeti és gazdasági tőkék között (ahogy a gyenge fenntarthatóság állítja), ugyanakkor vannak bizonyos kritikus természeti erőforrások, amelyek pótolhatatlanok és elengedhetetlenek a társadalmi jólét és a bolygó élhetősége szempontjából (amit az erős fenntarthatóság hangsúlyoz). E tekintetben a fenntartható fejlődés egy dinamikus folyamat, melyben a technológiai innováció és a gazdasági növekedés elősegítheti a környezeti fenntarthatóságot az irreverzibilis folyamatok elkerülése, a környezeti korlátok betartása, valamint a társadalmi igények figyelembevétele mellett (Gladwin et al., 1995).

A Brundtland-jelentés megalapozta a fenntartható fejlődés globális szintű elfogadását és a későbbi stratégiai irányzatok katalizátoraként szolgált. Erre nem is kellett sokat várni, hiszen az ENSZ Környezetvédelmi és Fejlesztési Konferenciája (UN Conference on Environment and Development, UNCED) által 1992-ben Rio de Janeiro-ban megrendezett Föld Csúcstalálkozó (Earth Summit) volt az első nagyszabású nemzetközi konferencia, ahol a résztvevő országok már konkrét lépéseket is megfogalmaztak a fenntartható fejlődés előmozdításának támogatására. Ennek keretében jött létre az Agenda 21 nevű akcióterv is, amely már szélesebb körben veszi figyelembe a jelen és a jövő generációk problémáit és kihívásait, ideértve a környezeti, társadalmi, gazdasági aspektuson túl az intézményi, technológiai, politikai és kulturális

tényezőket is. A dokumentum kifejezetten foglalkozik a környezeti, gazdasági és társadalmi dimenziók rendszerszintű kezelésével, hangsúlyozva, hogy ezek a területek szorosan összefüggenek és kölcsönösen befolyásolják egymást (United Nations, 1992). Ehhez kapcsolódóan megalakult az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága (UN Commission on Sustainable Development, CSD), amely 2013-ig működött, és amely a fenntartható fejlődés előmozdítását és nyomon követését szolgálta, és melyhez kapcsolódóan a testület 1995-ben elkezdett kidolgozni egy indikátor készletlistát (Indicators of Sustainable Development, ISD) is.

Tíz évvel a riói konferenciát követően, 2002-ben megrendezték Johannesburgban a Fenntartható Fejlődési Világ-csúcstalálkozót (World Summit on Sustainable Development, WSSD), amelyet szokás *Rió+10*-nek is emlegetni, hivatkozva az UNCED 10. évfordulójára. Ez a konferencia nevéből is adódóan a fenntartható fejlődéssel foglalkozott, konkrétan az Agenda 21 felülvizsgálatával és új intézkedések javaslatával. A Johannesburgi Nyilatkozat a szegénység felszámolásán, a mindenki számára elérhető egészséges ivóvízhez jutás elvén és a biodiverzitás csökkenésének megállításán felül olyan javaslatokat és célkitűzéseket is tartalmazott, amelyeknek közvetlen energetikai vonatkozásuk is volt. Ezek közé tartozott a megújuló energiaforrások használatának előmozdítása, az energiahatékonyság javítása, a tiszta energiához való hozzáférés biztosítása, valamint az energiapolitikák és szabályok fenntarthatóság szempontú reformja (Faragó, 2002; Gyulai, 2012).

Ha pedig újabb 10 évet ugrunk az időben, akkor elérkezünk a 2012-es ENSZ Fenntartható Fejlődési Konferenciához (UN Conference on Sustainable Development, UNCSD) – vagy más néven *Rió+20* konferenciához –, amelynek ismét Rio de Janeiro adott otthont, és amely során újfent felülvizsgálták a fenntartható fejlődés érdekében tett eddigi erőfeszítéseket. A viták a zöld gazdaság és a zöld fejlődési út intézményesített keretek között történő kivitelezését is célozták. A konferencia eredményeképpen létrejött egy nem kötelező érvényű nyilatkozat „The Future We Want” címmel, amely egy átfogóbb cselekvési tervet és politikai irányvonalat rögzített, lefektetve ezzel a Fenntartható Fejlődési Célok körét (Baker, 2016).

Összességében tehát a fenntartható fejlődés egy olyan folyamat, amely az idő múlásával halad egy kívánatos állapot felé, melyet konkrét intézkedésekkel és politikákkal lehet megvalósítani.

3. A fenntarthatóság megközelítése

Habár nem az ENSZ berkeiben, de hasonlóan globális hálózatként működik az 1993-ban alapított InterAcademy Partnership (IAP), mely a világ akadémiáit tömöríti azon küldetésük céljából, hogy tudományos eredményeikkel segítsék a politikai döntéshozókat a társadalmakat érintő globális problémák megoldásában. Az IAP keretén belül 2000-ben tartott tokiói konferencián fogadták el a Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata – Átmenet a fenntarthatóság felé (IAP Statement on Transition to Sustainability) című dokumentumot, mely a tudományos közösség figyelemfelhívása volt a környezeti rendszer fenntarthatóságával kapcsolatban. Már a bevezetőben megfogalmazták, hogy „A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése a környezet és természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg” (Gyulai, 2012: 6; World Conference of Scientific Academies, 2000). Ha ezt a definíciót összevetjük a Brundtland-jelentés fenntartható fejlődés fogalmával, valamint Daly három fenntarthatósági kritériumával, akkor beláthatjuk, hogy e három kifejtés nem áll olyan távol egymástól:

- i) amit a környezetbe bocsátunk, az nem haladhatja meg a környezet befogadó/feldolgozó képességét;
- ii) amit a környezetből kitermelünk, az nem haladhatja meg a környezet újratermelő képességét; valamint
- iii) a nem-megújuló erőforrások felhasználásának a mértéke nem haladhatja meg azt az ütemet, amilyen arányban helyettesíteni tudjuk őket megújuló erőforrásokkal. (Knoll & Lakatos, 2014: 12)

Nem véletlen tehát, hogy a két fogalmat gyakran szinonimaként használják a kontextustól függően.

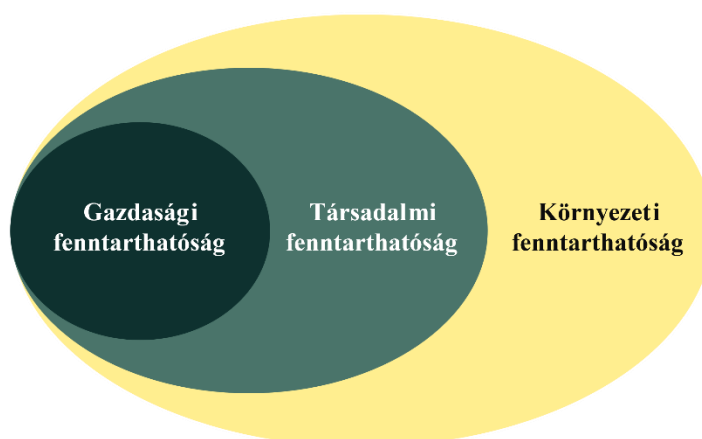
Magának a „fenntarthatóság” szónak a pontos definícióját a szakirodalom sem egy kimondott dokumentumhoz, sem egy dátumhoz nem kapcsolja, hanem inkább egy folyamatosan fejlődő

koncepcióhoz hasonlítja, amelyet számos tudományos, politikai és társadalmi diskurzus formált és alakított (és alakít) az évtizedek során (Caradonna, 2022; Purvis et al., 2019). Az IAP-nyilatkozatban fellelhető megfogalmazás rámutat a fenntartható fejlődés és a fenntarthatóság közös metszetére, miközben indirekten érzékelteti a kettő közötti különbséget is.

A közös tényező egyértelműen a rendszerszemlélet; mindkét fogalom a gazdasági, társadalmi és környezeti dimenziók kontextusának fontosságát hangsúlyozza, miközben a középpontban az emberi szükségletek kielégítése áll. Ahogy Jeronen (2013) és Parris és Kates (2003) is rámutatnak, ha a fenntartható fejlődést, illetve az SDG-ket elemeire szedjük, alapvetően azt láthatjuk, hogy két kérdésre keresik a választ: „mit szükséges fenntartani?” és „mit szükséges fejleszteni?”. A természet, tehát az ökoszisztémák, erőforrások, összességében maga a bolygó minden elemének védelme megkérdőjelezhetetlen fontosságú, miközben közösségeink és értékeink fennmaradása és virágzása közvetlenül függ a természet adta lehetőségektől és korlátoktól. Így ez a megközelítés ebben a kontextusban azt kívánja meg, hogy a természeti és a közösségi rendszerek közötti kapcsolatokat szem előtt tartva alakítsuk ki a fejlődési stratégiákat. Ha ez betartott, akkor történhet meg hosszú távon is a gazdaság és társadalom fejlődése, melynek központi eleme – ahogy azt Pozsgai (2016) is kiemeli – az emberi lét megeremtelése, valamint minőségének növelése.

Ez a gondolkodásmód tükröződik a fenntarthatóság mai fogalmában is, amely összekapcsolódik a korábban bemutatott erős fenntarthatóság fogalmával. A környezet határozza meg azt a határt, amelyben az emberiség társadalmilag és gazdaságilag is fejlődhet. Ugyanakkor, a fenntarthatóság ennél egy árnyalatnyival tágabb fogalom. Ugyanis amíg a fenntartható fejlődés elsősorban az emberi tevékenységeknek és azok fejlődési irányának kereteit vizsgálja, addig a fenntarthatóság a környezeti, társadalmi és gazdasági rendszerek hosszú távú egyensúlyának megőrzésére, fenntarthatóságára összpontosít, amelynek optimális esetben része a fenntartható fejlődési célok elérése (Caradonna, 2022; Jeronen, 2013; Washington, 2015). Ennélfogva, a 2. ábrán látható erős fenntarthatóság ábrázolása módosult (3. ábra), egyes vetületeit fenntarthatósági kontextusban az alábbiak szerint lehetne összefoglalni (Caradonna, 2022; Knoll & Lakatos, 2014; Szilávik, 2013; Washington, 2015):

- *Környezeti fenntarthatóság:* Alapvetően olyan elv és gyakorlat, amelynek célja a természeti erőforrások és ökoszisztémák megőrzése és védelme annak érdekében, hogy a jelen és a jövő nemzedékei számára biztosítani lehessen azok használatát. Ezen gyakorlatok közé tartozik az erőforrások hatékony használata, a környezetszennyezés minimalizálása, a biodiverzitás védelme, a megújuló erőforrások használata (figyelve a regenerációs időszakokra), a racionális termelés és fogyasztás mértéke, avagy a klímaváltozás elleni küzdelem is.
- *Társadalmi fenntarthatóság:* A társadalmi fenntarthatóság azokra a gyakorlatokra összpontosít, amelyek biztosítják az emberek jólétét, az egészséges közösségek kialakítását és fenntartását, valamint az egyenlőséget és a társadalmi igazságosságot a természet adta alapvető értékek és korlátok figyelembevételével. Az egészség, az oktatás, a munka és megélhetés, a döntéshozatal és kormányzás minősége mind ide tartozó szempontok.
- *Gazdasági fenntarthatóság:* A gazdasági fenntarthatóság olyan megközelítést jelent, amely összehangolja a gazdaság rendszerét a környezetvédelemmel és a társadalmi jóléttel. Tehát ez megint csak magában foglalja a gazdasági növekedés és a fejlődés olyan módon való előmozdítását, amely nem veszélyezteti a jövő generációk szükségleteit és lehetőségeit. Az innováció és technológiai fejlődés, a termelési hatékonyság növelése, a zöld és körkörös gazdaság koncepciója vagy a rugalmas ellátásilánc-menedzsment mind hozzájárulnak a fenntartható gazdasági rendszer működéséhez.

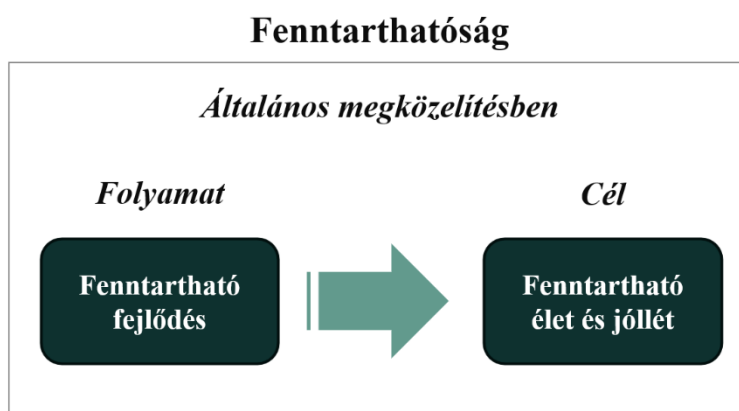
3. ábra A fenntarthatóság dimenzióinak beágyazottsága.
Forrás: Saját szerkesztés Szlávik (2013) alapján

Ebből a levezetésből is látszik, hogy míg a környezeti fenntarthatóság elérése jelentős lépés a fenntartható fejlődés felé, ez önmagában nem garantálja automatikusan a gazdasági és társadalmi fenntarthatóságot is. Hiszen például a környezeti fenntarthatósághoz kapcsolódó szabályok és normák bevezetése befolyásolhatja a nemzetközi versenyképességet és a kereskedelmi dinamikákat, ami pedig gátolhatja a gazdasági fejlődést és növekedést rövid távon, amíg a rendszer nem alkalmazkodik. A zöld átállás egyes régiókban munkahelyek megszűnéséhez vezethet (amellett, hogy újakat is teremt), tehát társadalmi kihívásokat vehet fel.

Ebből pedig az következik, ami az IAP-nyilatkozat címében is szerepel, valamint amit a 4. ábra is bemutat, hogy a fenntarthatóság elérése egy végcél („átmenet a fenntarthatóság felé” World Conference of Scientific Academies, 2000). Az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UN Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) magyar fordításban az alábbiak szerint fogalmaz:

A fenntarthatóságra gyakran úgy gondolunk, mint egy hosszú távú célra (például egy fenntarthatóbb világ), míg a fenntartható fejlődés kifejezés az odáig vezető út apró folyamataira és követendő ösvényeire utal (például fenntartható mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, fenntartható termelés és fogyasztás, jó kormányzás, kutatás és technológiai fejlesztés, nevelés és képzés stb.). (UNESCO, 2014: 5)

Ugyanakkor, ez a végcél egy dinamikus állapotot tükröz, hiszen egy olyan komplex és integrált rendszert jellemez, amelynek elemei időben és térben folyamatosan változnak, bővülnek és új megoldandó kihívásokat állítanak fel az emberiség számára (Caradonna, 2022; Washington, 2015).

4. ábra A fenntarthatóság rendszere
Forrás: Saját szerkesztés

Összegezve, a fenntartható fejlődés magában foglalja a fenntarthatóság elérésére irányuló konkrét stratégiákat és intézkedéseket, melyeknek célja egy olyan egyensúly elérése, amelyben a gazdasági és társadalmi fejlődés olyan módon zajlik, amely nem meríti ki azokat a természeti erőforrásokat és ökoszisztémákat, amelyekről a jövőbeli létezés és fejlődés függ. Ebben a keretben a fenntarthatóság jelöli ki azokat a határokat, amelyekben belül a fejlődés fenntartható módon valósulhat meg, míg a végcél a fenntarthatóság, melynek a megnyilvánulása számunkra gyakorlatilag nem más, mint a fenntartható élet. Egyrészt a gyakorlatban ezek a dimenziók nem mindig kapnak megfelelő figyelmet vagy hangsúlyt a döntéshozatali folyamatokban és politikai prioritásokban. Másrészt könnyen belátható, hogy a korábban említett „zöldre festés” jelensége éppen abból ered, hogy a fenntarthatóság mint idilli állapot gazdasági, társadalmi és környezeti rendszerekben értelmezhető, tehát voltaképp bármilyen, ezt elméletben segítő termékhez, szolgáltatáshoz vagy gyakorlathoz valamilyen úton-módon hozzá lehet kapcsolni a fenntartható minőségi jelzőt.

4. A fenntarthatóság különböző keretrendszerei és indexei

A fenntarthatóság gazdasági, társadalmi és környezeti vetületeinek méréséhez a politikai döntéshozóknak első körben le kellett fektetniük a megfelelő mérési alapokat, azaz olyan keret- és szempontrendszereket alkottak meg, amelyek célja a fenntarthatóság különböző aspektusainak azonosítása, előmozdítása és értékelése. Világszinten számos, változatos formájú (keretrendszer, előírás, tanúsítvány stb.) kezdeményezés történt az elmúlt évtizedekben, amelyek közül a jelentősebbek az alábbiak:

- *SDG*: A Fenntartható Fejlődési Célok az ENSZ által meghatározott globális célok, amelyek 2030-ig irányulnak a fenntartható fejlődés elérésére. Az SDG-k 17 célból és 169 eszközcélból állnak, amelyek a fenntarthatóság széles spektrumát fedik le (United Nations, 2023b).
- *GRI*: A GRI (Global Reporting Initiative) egy független nemzetközi szervezet, amely szabványokat dolgoz ki a fenntarthatósági jelentésekre. A GRI szabványok átfogó iránymutatást nyújtanak a vállalatok számára a gazdasági, környezeti és társadalmi teljesítményük átlátható jelentéséhez (Global Reporting Initiative, n.d.).
- *ESG*: Az ESG a Környezeti (Environmental), Társadalmi (Social) és Vállalatirányítási (Governance) szavak angol rövidítése. Az ESG kritériumok egy keretrendszert biztosítanak a vállalatok és befektetők számára, amely alapján értékelhetik és mérhetik a szervezetek fenntarthatósági teljesítményét (United Nations & The Global Compact, 2004).
- *TCFD*: A TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) egy nemzetközi kezdeményezés, amelyet a Pénzügyi Stabilitási Tanács (Financial Stability Board, FSB) hozott létre 2015-ben. A TCFD célja, hogy javítsa a vállalatok klímaváltozással kapcsolatos pénzügyi kockázatainak átláthatóságát, valamint biztosítsa a befektetők, hitelezők és biztosítók számára a szükséges információkat. A TCFD négy fő területre összpontosít, ahol a vállalatoknak ajánlott információkat közzé tenniük: irányítás, stratégia, kockázatkezelés és mérőszámok (Task Force on Climate-related Financial Disclosures, n.d.).
- *IFRS Foundation*: Az IFRS (International Financial Reporting Standards) Alapítvány szintén abból az alapelvből indul ki, hogy a befektetőknek megbízható, átlátható és globálisan összehasonlítható információkra (IFRS szabványokra) van szükségük a vállalatokról, hogy jobb befektetési döntéseket hozhassanak. Az IFRS Alapítvány 2021-ben létrehozta a Nemzetközi Fenntarthatósági Standard Testületet (International Sustainability Standards Board, ISSB), mely felelős az IFRS Fenntarthatósági Közzétételi Standardok kidolgozásáért. Ehhez kapcsolódóan az Alapítvány 2022-ben magába olvasztott két másik szervezetet is, a CDSB-t és a VRF-t is. Az egyesülés célja az volt, hogy egységesebb és koherensebb jelentési keretrendszert hozzanak létre, amely segíti a vállalatokat abban, hogy átláthatóbb és lényegesebb információkat nyújtsanak a befektetők és más érintettek

számára a pénzügyi információkon túl a környezeti, társadalmi és irányítási területeket is magában foglalva (IFRS Foundation, 2022a, 2022b).

- *CDSB*: A CDSB (Climate Disclosure Standards Board) olyan egy nonprofit szervezet volt, amely az éghajlatváltozással kapcsolatos információknak az általános pénzügyi beszámolóba való integrálására adott iránymutatást.
- *VRF*: A VRF (Value Reporting Foundation) a fenntarthatósági és integrált jelentési területek egyik jelentős szervezete volt, amely a SASB (Sustainability Accounting Standards Board) és az IIRC (International Integrated Reporting Council) összeolvadásával jött létre 2021-ben (The Value Reporting Foundation, n.d.). A SASB fenntarthatósági számviteli szabványokat dolgozott ki, melyek iparág-specifikusak voltak, azaz különböző iparágakra szabottan határozták meg, hogy milyen fenntarthatósági tényezők lényegesek és milyen információkat kell közzétenni (Sustainability Accounting Standards Board, n.d.). Az IIRC (International Integrated Reporting Council) egy globális tanács volt, amelynek célja egy olyan globálisan elfogadott keretrendszer (International Integrated Reporting Framework, IIRF) lefektetése volt, amely a vállalatok beszámolási gyakorlatainak átalakítását segíti egy integrált jelentéstétel irányába. Az IIRC 2010-ben alakult meg, és tagjai között vannak szabályozók, befektetők, vállalatok, szakmai testületek, civil szervezetek és egyéb érdekelt felek (International Integrated Reporting Framework, n.d.).
- *UNGC*: Az UNGC (United Nations Global Compact) az ENSZ kezdeményezése, mely egyben a világ legnagyobb vállalati fenntarthatósági kezdeményezése több ezer vállalat és szervezet részvételével. Ez a globális platform arra ösztönzi a vállalatokat és szervezeteket, hogy fenntartható és társadalmilag felelős gyakorlatokat folytassanak. A UNGC célja, hogy a vállalatok önkéntesen vállalják a fenntartható és társadalmilag felelős üzleti gyakorlatok követését, a rendszeres fenntarthatósági jelentéskészítést. Ennek érdekében tíz elvet határoz meg, amelyek az emberi jogok, a munkaügyi normák, a környezetvédelem és a korrupció elleni küzdelem területén adnak iránymutatást (UN Global Compact, n.d.).
- *PRI*: A PRI (Principles for Responsible Investment) egy független, de az ENSZ által aktívan támogatott szervezet, mely felelős befektetési keretrendszert nyújt a befektetési közösség számára. Ennek célja, hogy előmozdítsa a felelős befektetési gyakorlatokat és elősegítse a fenntarthatósági szempontok beépítését a befektetési döntéshozatalba. Hat alapelvet fogalmaz meg a felelős befektetés számára. Ezek az alapelvek segítik a befektetőket abban, hogy hogyan építsék be az ESG tényezőket a befektetési döntéshozatalba és a tulajdonosi gyakorlatba (Principles for Responsible Investment, n.d.).
- *CSV*: A CSV (Creating Shared Value) olyan keretrendszer, amely a gazdasági értékteremtés mellett a társadalmi igények és kihívások kezelését is lehetővé teszi. A Michael E. Porter és Mark R. Kramer által 2011-ben létrehozott koncepció a gazdasági és társadalmi fejlődésre helyezi a hangsúlyt, és abból indul ki, hogy a vállalatok háromféleképpen ösztönözhetik az innovációt és a globális növekedést és teremthetnek előnyöket a társadalom számára: i) azáltal, hogy újragondolják termékeiket és az általuk kiszolgált piacokat, segítve ezzel a fejlődő országok és a hátrányos helyzetű közösségek igényeinek kielégítését; ii) az értéklánc termelékenységének újradefiniálásával innovációk révén; valamint iii) az ipari klaszterek fejlődésének támogatásával, megerősítve ezzel a beszállítói hálózataikat (Kramer & Porter, 2011).
- *CDP*: A CDP (Carbon Disclosure Project) egy globális nonprofit szervezet, amely elősegíti a vállalatok, városok, államok és régiók környezetvédelmi adatainak nyilvánosságra hozatalát és kezelését. A CDP célja, hogy támogassa az átláthatóságot és a felelősségteljes környezeti döntéshozatalt a CO₂-kibocsátás, a vízhasználat és az erdőgazdálkodás terén. A CDP évente kérdőíveket küld ki a vállalatoknak és önkormányzatoknak, hogy begyűjtse környezeti adataikat. Ezeket az adatokat elemzi, értékeli és nyilvánosságra hozza, így segítve elő az átláthatóságot (Carbon Disclosure Project, n.d.).

- *ISO 26000*: Az ISO 26000 olyan nemzetközi szabvány, amely iránymutatást nyújt a vállalatoknak és szervezeteknek a társadalmi felelősségvállalás gyakorlatukba integrálásához. Ugyanakkor ez egy nem auditálható szabvány, tehát nem alkalmas tanúsításra, hanem inkább útmutatóként szolgál. Az ISO 26000 hét alapvető témakört határoz meg: szervezeti irányítás, emberi jogok, munkaügyi gyakorlatok, környezetvédelem, tisztességes működési gyakorlatok, fogyasztói kérdések és közösségi részvétel és fejlődés (International Organization for Standardization, n.d.).
- *B Corp Certification*: A B Corp Certification célja, hogy azonosítsa és elismerje azokat a vállalatokat, amelyek magas színvonalú társadalmi és környezeti teljesítményt nyújtanak, valamint felelős és átlátható üzleti gyakorlatokat folytatnak. Ez a tanúsítvány bizonyítékul szolgál arra, hogy a vállalatok az üzleti sikert és a társadalmi-gazdasági hatást egyaránt fontosnak tartják. A B Corp Certification megszerzéséhez a vállalatoknak teljesíteniük kell bizonyos környezeti, társadalmi és átláthatósági kritériumokat. A B Corp Certification nemcsak egy minősítés, hanem egy aktív közösség is, amely összeköti a felelős vállalatokat, és a kapcsolati háló lehetőségeket kínál a kapcsolatépítésre, a tudás- és tapasztalatcserére, valamint az együttműködésre más hasonlóan gondolkodó vállalatokkal (B Lab Global, n.d.).

Látható tehát, hogy számos kezdeményezés történt már a fenntarthatósági keretrendszerek és minősítések kiépítése és gyakorlati alkalmazása terén, amelyek a számviteli standardoktól az operatív működésen keresztül a jelentéstételi lehetőségekig terjednek. Emellett elég magas fokú a folyamatos összefonódás is az egyes platformok és előírások között, amely szükséges is annak érdekében, hogy a gazdasági és jogi szereplők egységes és hatékony módon tudjanak a jövőben megfelelni a piaci és társadalmi elvárásoknak. Az UNGC gyakran együttműködik más fenntarthatósági kezdeményezésekkel, mint például a SASB, IIRC, VRF, PRI, hogy elősegítse a fenntarthatósági gyakorlatok és jelentési rendszerek harmonizálását és integrációját. A GRI útmutatást nyújt az SDG-k és a GRI-standardok összekapcsolására úgy, hogy az ENSZ 17 Fenntartható Fejlődési Céljának mindegyike szerinti célokat részletezi, és feltérképezi, hogy ezek hogyan kapcsolódnak a GRI-standardok közzétételeihez, beleértve a legutóbb közzétett változatokat is. Az ISO 26000 összehangolható más fenntarthatósági és társadalmi felelősségvállalási kezdeményezésekkel, mint például a GRI jelentési keretrendszerrel. Összességében valamennyi együttműködés célja, hogy elősegítse az ESG-szemponatok integrációját a befektetési döntéshozatalba és a jelentési gyakorlatokba. Éppen ezért, valamennyi keretrendszer és kapcsolódó indikátorkészlet az SDG- és ESG-elvekhez kapcsolódik, így a következőkben e kettő keretrendszert mutatjuk be részletesen.

4.1 *A fenntartható fejlődési célok cselekvési terve*

A Fenntartható Fejlődési Célok gyakorlatilag a 2000-ben lefektetett Millenniumi Fejlesztési Célok (Millennium Development Goals, MDG) továbbfejlesztett utódaiként szolgálnak, miután azok teljesítési határidője lejárt. A korábbi nyolc MDG-t a 2015-ös New York-i ENSZ Fenntartható Fejlődési Csúcstalálkozón (UN Summit on Sustainable Development) 193 ország által elfogadott "Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development" című záródokumentum 17 célkitűzéssé alakította át és bővítette ki (5. ábra), amelyekhez további 169 eszközcélt is meghatároztak. A célkitűzések egyetemleges érvényűek, tehát a Föld valamennyi országára vonatkoznak, és szintén tartalmazznak elemeket a környezetvédelemmel, a társadalmi fejlődéssel, valamint a gazdasági növekedéssel kapcsolatban (United Nations, 2015).

5. ábra Az ENSZ által kitűzött 17 Fenntartható Fejlődési Cél
Forrás: Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (é.n.)

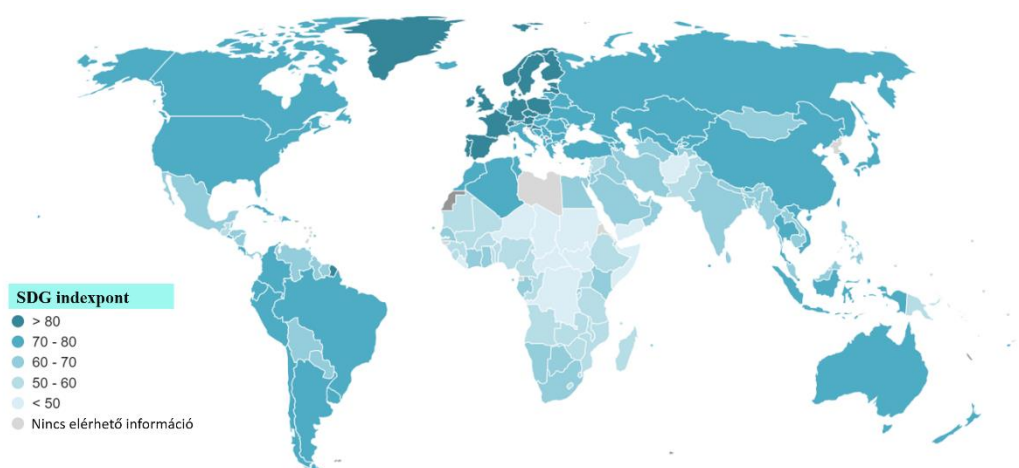
A felállított keretrendszer több szempontból is mérföldkőnek számított a fenntartható fejlődési törekvések között. Egyrészt, átfogóan a 2030-as évet jelölte ki mint a célkitűzések elérésének (de legalábbis komoly előrelépéseknek) a határidejét. Másrészt, a célkitűzésekhez különféle indikátorok is társulnak, melyek viszonyítási alapot nyújthatnak az aktuális státuszról, tehát a nyomonkövetési rendszer is hangsúlyosabbá vált. Az ENSZ Statisztikai Bizottsága (United Nations Statistical Commission, UNSC) összesen 231 egyedi SDG indikátort tart számon, ugyanakkor az adott országnak lehetősége van kibővíteni saját indikátorkészlettel a mérési listát (United Nations, 2018).

A CSD 2013-as megszűnését követően az SDG-k nyomon követését szolgálja az ENSZ Magas Szintű Politikai Fóruma (High-Level Political Forum on Sustainable Development, HLPF) is, mely felelős az egész szervezet fenntartható fejlődéssel kapcsolatos politikájáért, platformot biztosít a tagok számára a releváns diskurzusokhoz és az előrehaladások bemutatásához. A Fórumot, amelyet SDG Summitnek is szoktak hívni, 2019-ben New York-ban a négyévente ülésező ENSZ Közgyűlés égisze alatt rendezték meg. Ennek keretén belül a résztvevők felülvizsgálták az Agenda 21 és az SDG megvalósításának előrehaladását, és megállapították, hogy számos esetben lassú ez a mérték, többet kell tenniük az országoknak az ügy érdekében. E célból újabb nyilatkozatot írtak alá, amely kijelölte a Cselekvés Évtizedének (Decade of Action) kezdetét, egy tízéves globális erőfeszítést az SDG-k felgyorsított megvalósítására a 2020–2030 közötti időszakban. Ehhez kapcsolódóan létrehozták az SDG Action Forum eseménysorozatot is, amelynek célja, hogy mozgósítsák a társadalmat és növeljék az emberek tudatosságát az SDG-k fontosságát illetően, valamint, hogy ösztönözzék a konkrét cselekvéseket és elkötelezettségeket e tekintetben (United Nations, 2019). Négy évvel később, 2023 második felében megrendezték a második SDG Summitot, ahol még konkrétabban kijelentették, hogy nagyon nagy a lemaradás a célok elérését illetően, megvalósításuk terén még nem járunk félúton sem. Ugyanakkor az is megjegyzendő, hogy a COVID-19 pandémia és az orosz-ukrán háború kitörése miatt az SDG erőfeszítései részben háttérbe is szorultak (United Nations, 2023a). Az SDG-vel kapcsolatban gyakori kritika, hogy az előrehaladás lassúságának fő oka a túlságosan ambiciózus célkitűzések, valamint a megfelelő fókusz, prioritás és a teljesítéshez szükséges források hiánya (Arora & Jonsson, 2023; Swain, 2018).

Az SDG-index számos nemzetközi adatforrásra támaszkodik, beleértve a nemzeti statisztikai hivatalok, az ENSZ ügynökségei, a Világbank, az OECD és egyéb szervezetek által rendszeresen szolgáltatott adatokat. Az index kompozícióban különböző mutatók vannak, amelyek mindegyike egy adott SDG célkitűzéshez kapcsolódik (például a szegénység csökkentésére, az éhezés megszüntetésére, a jó egészség és jólét biztosítására vonatkozó mutatók stb.). A mutatók kiválasztása során figyelembe veszik a relevanciát, az

adatminőséget, az időbeli lefedettséget és az összehasonlíthatóságot is. Az egyes mutatók pontszámai alapján összesített pontszámokat határoznak meg az egyes célokhoz kapcsolódóan, majd ezeket egy összesített SDG-index pontszámba sűrítik. Így az SDG-index minden országot egy 0 és 100 közötti skálán értékel, ahol a 100 a legmagasabb teljesítményt jelzi az adott célkitűzés terén. Az országokat összesített pontszámuk alapján rangsorolják, ami lehetővé teszi azok összehasonlítását, beazonosítva ezáltal a legjobban és legrosszabbul teljesítő országokat (United Nations, 2023b).

Az SDG-index eredményeit rendszeresen közzéteszik éves jelentések formájában, melyek részletes elemzést adnak az egyes országok és régiók teljesítményéről, segítve a politikai döntéshozókat, kutatóintézeteket és civil szervezeteket abban, hogy megértsék és nyomon kövessék a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén elért haladást. A 2023-as SDG-jelentés – mely gyakorlatilag a 2030-ig tartó menetrend félidejéről nyilatkozik – úgy fogalmaz, hogy a világ országai ugyan sok területen értek el jelentős előrehaladást és eredményeket, összességében viszont elmaradnak, sőt esetenként vissza is fejlődnek egyes területeken, így a célkitűzések maradéktalan teljesítése 2030-ig kétséges (United Nations, 2023b). A legfrissebb jelentés szerinti összesített indexpont alapján globálisan kevés ország bír 80 feletti értékkel, de annál több 60 alattival (6. ábra).

6. ábra A világ országainak 2023-as összesített SDG-indexpontjai

Forrás: Saját szerkesztés Sachs et al. (2023) alapján

Az SDG-index tehát egy fontos eszköz a globális fenntarthatósági célok elérésének nyomon követésében és ösztönzésében, hogy az országok és a nemzetközi közösség hatékonyan dolgozzanak a közös jövő fenntarthatóságának érdekében.

4.2 Az ESG szempontrendszer és kapcsolódó indikátorai

Az ESG (Environmental, Social, and Governance) fogalma és keretrendszere az elmúlt évtizedekben alakult ki, és azokra a kihívásokra reagált, amelyeket a társadalmi felelősségvállalás, fenntarthatóság és jó vállalatirányítás terén felismertek. Az ESG koncepciója nem egyetlen személy vagy szervezet találmánya, hanem inkább a társadalmi és gazdasági folyamatok eredménye.

Az ESG elődjait a környezetvédelem és a vállalati társadalmi felelősségvállalás (Corporate Social Responsibility, CSR) mozgalmaiban kell keresni, amelyek az 1960-as és 1970-es években kezdődtek. Maga az ESG kifejezés a 2000-es évek elején kezdett el kialakulni, amikor a befektetési közösség egyre nagyobb figyelmet fordított a fenntarthatósági tényezőkre a befektetési döntések során. Az ENSZ 2004-es jelentése széles körben foglalkozott a mozaikszó háttérével (United Nations – The Global Compact, 2004).

Az ESG-mutatók olyan fenntarthatósági indexek, amelyek segítségével értékelhetjük és mérhetjük a szervezetek fenntarthatósági és társadalmi felelősségvállalási teljesítményét. Ezek a nemzetközi mutatók

általánosságban véve értelemszerűen három fő területet foglalnak magukban: környezetvédelmi, társadalmi és vállalati irányítási szempontokat. Azonban léteznek speciális, valamint komplexebb fenntarthatósági indexek is a gyakorlatban, melyek közül a legismertebbeket a 1. táblázat tartalmazza egyedi csoportosítás alapján.

1. táblázat: Fenntarthatósági indexek a gyakorlatban

Fő fókuszterület	Index	Leírás
<i>Környezeti fenntarthatóság</i>	Environmental Performance Index (EPI)	Az EPI olyan mutató, amely az országok környezeti teljesítményét értékeli különböző környezeti tényezők alapján.
	Global Green Economy Index (GGEI)	A GGEI a zöld gazdaság fejlődését értékeli, és eszerint rangsorolja az országokat.
	Ecological Footprint (EF)	Az ökológiai lábnyom azt mutatja meg, hogy az emberi tevékenységek milyen mértékben használják fel a Föld természeti erőforrásait.
<i>Társadalmi fenntarthatóság</i>	Social Progress Index (SPI)	Az SPI a társadalmi előrehaladást méri, figyelembe véve különböző tényezőket, mint például az egészségügy, oktatás és szabadságjogok.
	Human Development Index (HDI)	A HDI az életminőség általános mutatója, amely az egészséget, az oktatást és az életszínvonalat méri.
	Gender Inequality Index (GII)	A GI a nemek közti egyenlőtlenséget méri különböző tényezők alapján, mint például az egészség, az oktatás és a gazdasági szerepek.
	MSCI World SRI Index	Az SRI-index a társadalmilag felelős befektetések teljesítményét értékeli.
	Bloomberg Gender-Equality Index (GEI)	A GEI olyan vállalatokat tartalmaz, amelyek kiemelkednek a nemi egyenlőség elősegítésében.
	Thomson Reuters Diversity & Inclusion Index	Ez az index olyan vállalatokat tartalmaz, amelyek jó teljesítményt nyújtanak a sokszínűség és az inklúzió terén.
<i>Kormányzási és vállalati fenntarthatóság</i>	Corporate Governance Index (CGI)	A CGI olyan vállalatokat rangsorol, amelyek jó irányítási gyakorlatokat alkalmaznak, beleértve az átláthatóságot és a felelősségvállalást.
<i>Integrált ESG és specifikus megközelítés</i>	Dow Jones Sustainability Index (DJSI)	A DJSI olyan vállalatokat tartalmaz, amelyek vezetők az ESG-teljesítmény terén.
	FTSE4Good Index Series	Az FTSE4Good index olyan vállalatokat tartalmaz, amelyek megfelelnek bizonyos ESG-kritériumoknak.
	MSCI ESG Indexes	Az MSCI ESG indexek olyan vállalatokat tartalmaznak, amelyek kiemelkednek az ESG-teljesítmény terén.
	Vigeo Eiris World 120 Index	A Vigeo Eiris World 120 Index olyan vállalatokat tartalmaz, amelyek az ESG-szemponatok alapján jó teljesítményt nyújtanak.
	S&P Global ESG Score	Az S&P Global ESG Score értékeli a vállalatok teljesítményét az ESG-szemponatok alapján.
<i>SDG megközelítés</i>	Sustainable Development Goals (SDG) Index	Az SDGI méri az országok előrehaladását a Fenntartható Fejlődési Célok (SDG-k) elérésében.
<i>Gazdasági-technológiai megközelítés</i>	S&P Green Bond Indexes	A Zöld Kötvény Indexek olyan pénzügyi eszközöket mutatnak be, amelyeket kifejezetten fenntartható fejlesztési projektek finanszírozására használnak fel.
	Clean Technology Indexes	A Tiszta Technológia Indexek olyan részvényeket tartalmaznak, amelyek az alternatív energiaforrásokra, energiahatékonyságra vagy más környezetbarát technológiákra összpontosítanak.

Forrás: Saját szerkesztés Block et al. (2024), Bloomberg (2023), Euronext (2024); FTSE Russell (2024), Global Footprint Network (n.d.), MSCI (2023, 2024), Mumtaz (2022), Reuters (2016), Sachs et al. (2023), S&P Global (n.d., 2022, 2024a, 2024b), Tamanini (2016), The Social Progress Imperative (n.d.), United Nations Development Programme (2024) alapján

Ezek az indexek és szolgáltatások csak néhány példa az ESG-vel kapcsolatos adatok és információk széles köréből. Minden indexnek megvan a saját célja és módszertana, és segíthetnek az érdekelt feleknek, például befektetőknek vagy vállalatoknak, hogy megértsék és értékeljék a fenntarthatósági teljesítményeiket.

Azonban a módszertani és értékelési egységesítés kritikus fontosságú lesz a jövőre nézve. Az ESG törvényi szabályozása folyamatosan fejlődik, és a különböző országok és régiók eltérő ütemben és mértékben

integrálják az ESG-szemponyokat a jogi és szabályozó keretrendszerbe. Valamennyi nagyvállalat önkéntes, illetve részben már kötelező módon ESG fenntarthatósági jelentéseket is közzétesz, azonban ezek egyik nagy korlátja a megfelelő összehasonlíthatóság hiánya, hiszen a megosztott információk nem egységes tartalmúak. A vállalkozások megválaszthatják, hogy milyen ESG-jelentési keretrendszert használnak és mit tesznek közzé. Ebben jelent nagy előrelépést az Európai Parlament új ESG közzétételi szabálya, a vállalati fenntarthatósági jelentésről szóló irányelve (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD). Az EU CSRD ESG-szabályozása által érintett vállalatoknak – kezdetben az EU-ban működő, tőzsdén jegyzett cégek és nagyvállalatok körének – részletes, éves jelentéseket kell majd készíteniük működésükről, valamint környezeti, társadalmi és irányítási hatásaiukról. Az EU tagállamainak legkésőbb 2024 közepéig van idejük arra, hogy az új szabályokat ESG-rendeletként beépítsék nemzeti jogszabályi környezetükbe (Yamamoto, 2023). Fontos kiemelni, hogy Magyarországon az Országgyűlés 2023 végén elfogadta a fenntarthatósági jelentéstételi kötelezettségről és fenntarthatósági átvilágítási kötelezettségről szóló törvényt (EY denktart, 2024).

5. Összegzés

A fenntarthatóság témakörének összefoglalásához Caradonna (2022) gondolataival összhangban arra a következtetésre lehet jutni, hogy maga a kifejezés a gyakorlatban mindenekelőtt az éghajlatváltozáshoz kapcsolódik, afféle korrekciós tónusban. Ahogy a szerző is megjegyzi, a fenntarthatóság nem csupán egy szinonima a környezetvédelemre. A fenntarthatóság elemzése komplex rendszerek vizsgálatát jelenti, ahol a cél összefüggések keresése a társadalom, a gazdaság és a természeti világ között. A fenntarthatóság és a környezetvédelem története bizonyos mértékig összefonódott, közös forrásból ered, de a fenntarthatóság fogalmának kiteljesedése jóval túlmutat a csak környezetvédelemmel foglalkozók területén. A fenntarthatóság története éppúgy minősül társadalom-, politika- és gazdaságtörténetnek, mint környezettörténetnek.

E megközelítések alapja az a felismerés, hogy a jelen generációk szükségleteit úgy kell kielégíteni, hogy közben nem veszélyeztetjük a jövő generációk képességét saját szükségleteik kielégítésére. A fenntartható fejlődés holisztikus megközelítést követ, amely egyensúlyt keres a gazdasági növekedés, a társadalmi jólét és a környezetvédelem között.

A fenntarthatóság három fő pilléren nyugszik: környezeti, társadalmi és gazdasági pilléren. A környezeti fenntarthatóság célja a természeti erőforrások megőrzése, a biodiverzitás védelme és a klímaváltozás hatásainak mérséklése. A társadalmi fenntarthatóság a társadalmi igazságosság, az emberi jogok tiszteletben tartása és a közösségek jólétének előmozdítása érdekében tevékenykedik. A gazdasági fenntarthatóság pedig arra összpontosít, hogy hosszú távon fenntartható gazdasági növekedést érjünk el, amely mindenki számára előnyös.

A fenntarthatóság nem csupán egy jövőbeli cél, hanem a jelenben meghozandó döntések és cselekvések sorozata is. A fenntartható fejlődés eléréséhez globális együttműködésre van szükség, amely magában foglalja a kormányokat, vállalatokat, civil szervezeteket és az egyéneket egyaránt. A fenntarthatósághoz kapcsolódó keret- és szempontrendszerek különböző megközelítéseket kínálnak a fenntarthatóság és társadalmi felelősségvállalás kezelésére és jelentésére. Gyakran kiegészítik egymást, hogy átfogó képet adjanak egy szervezet fenntarthatósági teljesítményéről, de standardizálásuk és harmonizálásuk létfontosságú lesz az átfogó és átlátható jelentéstételi kötelezettségnek való megfelelés során. Ennek mérésében, értékelésében és összehasonlításában segítenek a különféle globálisan használt indexek is, melyek információt szolgáltatnak az érdekelt feleknek. Ugyanakkor, végső soron, a fenntarthatóság mérésének célja, hogy előmozdítsa a felelősségteljes és tudatos döntéshozatalt, amely figyelembe veszi a hosszú távú hatásokat és a fenntartható fejlődés célkitűzéseit.

Köszönetnyilvánítás:

A tanulmány elkészítését a Pécsi Tudományegyetem, Földtudományok Doktori Iskola támogatta.

Összeférhetlenség:

A szerzők nem állnak összeférhetlenségben.

Irodalomjegyzék

- Alapvető Jogok Biztosának Hivatala. (n.d.). *ENSZ Fenntartható Fejlesztési Célok*. Retrieved January 10, 2024, from <https://www.ajbh.hu/-/ensz-fenntarthato-fejlodesi-celok-sustainable-development-goal-sdg>
- Arora-Jonsson, S. (2023). The sustainable development goals: A universalist promise for the future. *Futures*, 146(103087), 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2022.103087>
- B Lab Global. (n.d.). *About B Corp Certification*. B Lab Global. Retrieved March 21, 2024, from <https://www.bcorporation.net/en-us/certification/>
- Baker, S. (2016). *Sustainable development* (2nd ed.). London: Routledge.
- Block, S., Emerson, J. W., Esty, D. C., de Sherbinin, A., & Wendling, Z. A. (2024). *2024 Environmental Performance Index*. New Haven, CT.
- Bloomberg. (2023). *Invest in a more equal future. Bloomberg Gender-Equality Index*. <https://assets.bbhub.io/company/sites/46/2023/01/GEI-MemberList.pdf>
- Bukovics, I., Besenyei, M., Földi, L., & Rakonczai, É. (2014). *Felelős gazdálkodás. A fenntarthatóság gazdálkodási vonatkozásai*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Caradonna, J. L. (2022). *Sustainability: A history* (Revised an). New York, NY: Oxford University Press. <https://books.google.com/books/about/Sustainability.html?id=EtrbEAAAQBAJ>
- Carbon Disclosure Project. (n.d.). *About us*. CDP Worldwide (Europe) GmbH. Retrieved March 21, 2024, from <https://www.cdp.net/en/info/about-us>
- Daly, H. E. (1996). *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*. Boston, MA: Beacon Press.
- de Freitas Netto, S. V., Sobral, M. F. F., Ribeiro, A. R. B., & Soares, G. R. da L. (2020). Concepts and forms of greenwashing: a systematic review. *Environmental Sciences Europe*, 32(1), 19. <https://doi.org/10.1186/s12302-020-0300-3>
- EUR-Lex. (n.d.). *Az EU jogszabályainak összefoglalása. Fenntartható fejlődés*. Retrieved November 20, 2023, from <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/glossary/sustainable-development.html>
- Euronext. (2024). *Vigeo Europe 120 Index (Fact Sheet)*.
- EY denkstatt. (2024). *ESG törvény: Fenntarthatósági kockázatkezelés a nagyvállalati ESG beszámoló közvételével*. <https://denkstatt.hu/esg-torveny-2024/>
- Faragó, T. (2002). *Világtalálkozó a fenntartható fejlődésről: A találkozó programja, résztvevői, dokumentumai és értékelése*. Budapest: Fenntartható Fejlődés Bizottság.
- Fleischer, T. (2007). Fenntartható Fejlődés: Környezeti, Társadalmi és Gazdasági Tényezők. In *Magyarország globális környezete 2020-ig. Háttér tanulmányok a magyar külstratégiához* (pp. 192–202). Budapest: MTA Világ gazdasági Kutatóintézet – CEU Center for EU Enlargement Studies: 192–202.
- FTSE Russell. (2024). *FTSE4Good Index Series (Fact Sheet)*. http://www.ftse.com/Indices/FTSE4Good_Index_Series/
- Gibbs, D. C., Longhurst, J., & Braithwaite, C. (1998). “Struggling with sustainability”: weak and strong interpretations of sustainable development within local authority policy. *Environment and Planning A*, 30, 1351–1365.
- Gladwin, T. N., Kennelly, J. J., & Krause, T.-S. (1995). Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications for Management Theory and Research. *The Academy of Management Review*, 20(4), 874. <https://doi.org/10.2307/258959>
- Global Footprint Network. (n.d.). *About Us*. Global Footprint Network. Retrieved March 22, 2024, from <https://www.footprintnetwork.org/about-us/>
- Global Reporting Initiative. (n.d.). *About GRI*. Global Reporting Initiative. Retrieved March 21, 2024, from <https://www.globalreporting.org/about-gri/>
- Gyulai, I. (2012). *A fenntartható fejlődés*. Miskolc: Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány.
- Hediger, W. (2006). Weak and Strong Sustainability, Environmental Conservation and Economic Growth.

- Natural Resource Modeling*, 19(3), 359–394. <https://doi.org/10.1111/j.1939-7445.2006.tb00185.x>
- IFRS Foundation. (2022a). *IFRS Foundation completes consolidation of CDSB from CDP*. <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2022/01/ifrs-foundation-completes-consolidation-ofcdsb-from-cdp/>
- IFRS Foundation. (2022b). *IFRS Foundation completes consolidation with Value Reporting Foundation*. <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2022/08/ifrs-foundation-completes-consolidation-with-value-reporting-foundation/>
- InterAcademy Partnership. (2000). *Statement on Transition to Sustainability*. Trieste. www.interacademies.org
- International Integrated Reporting Framework. (n.d.). *About us*. The IFRS Foundation. Retrieved June 3, 2024, from <https://integratedreporting.ifrs.org/the-iirc-2/>
- International Organization for Standardization. (n.d.). *ISO 26000 — Social responsibility*. Iso.org. Retrieved March 21, 2024, from <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>
- Jeronen, E. (2013). Sustainability and Sustainable Development. In *Encyclopedia of Corporate Social Responsibility* (pp. 2370–2378). Berlin: Springer-Verlag: 2370–2378. https://doi.org/10.1007/978-3-642-28036-8_662
- Kerekes, S. (2007). *A környezetgazdaságtan alapjai*. Budapest: Aula Kiadó. https://doi.org/978_963_454_2261
- Knoll, I., & Lakatos, P. (2014). *Közszolgálat és Fenntarthatóság*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- MSCI. (2023). *Understanding MSCI ESG Indexes: Methodologies, Facts and Figures*. <https://www.msci.com/www/research-report/understanding-msci-esg-indexes/04115019458>
- MSCI. (2024). *MSCI World SRI Index (Index Factsheet)*. www.msci.com.
- Mumtaz, K. (2022). Identification of the Financially Distressed Firms through Enclosure of Corporate Governance Information into the Altman Z-Score. *Journal of Development and Social Sciences*, 3(III). [https://doi.org/10.47205/jdss.2022\(3-III\)64](https://doi.org/10.47205/jdss.2022(3-III)64)
- Országos Fenntartható Fejlődés Hivatal. (2014). *UNESCO: Oktatás a fenntartható fejlődés szolgálatában*. Budapest: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet. www.ofi.hu
- Parris, T. M., & Kates, R. W. (2003). Characterizing and Measuring Sustainable Development. *Annual Review of Environment and Resources*, 28(1), 559–586. <https://doi.org/10.1146/annurev.energy.28.050302.105551>
- Pozsgai, A. (2016). Ökológiai gazdálkodással a biodiverzitásért. *Tér - Gazdaság - Ember*, 4(1), 35–44.
- Principles for Responsible Investment. (n.d.). *About the PRI*. PRI Association. Retrieved March 21, 2024, from <https://www.unpri.org/about-us/about-the-pri>
- Purvis, B., Mao, Y., & Robinson, D. (2019). Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability Science*, 14(3), 681–695. <https://doi.org/10.1007/s11625-018-0627-5>
- Reuters, T. (2016). *Thomson Reuters Launches D&I Index – Reveals Top 100 Most Diverse & Inclusive Organizations Globally*. Thomson Reuters. <https://www.thomsonreuters.com/en/press-releases/2016/september/thomson-reuters-launches-di-index-reveals-top-100-most-diverse-inclusive-organizations-globally.html>
- S&P Global. (n.d.). *DJSI Index Family*. S&P Global. Retrieved March 22, 2024, from <https://www.spglobal.com/esg/performance/indices/djsi-index-family>
- S&P Global. (2022). *S&P Global ESG Scores. Ahead of disclosures, in front of standards*.
- S&P Global. (2024a). *Green Bond Indexes (Fact Sheet)*.
- S&P Global. (2024b). *S&P/TSX Renewable Energy and Clean Technology Index (Fact Sheet)*.
- Sustainability Accounting Standards Board. (n.d.). *About us*. The IFRS Foundation. Retrieved March 21, 2024, from <https://sasb.ifrs.org/about/>
- Swain, R. B. (2018). A Critical Analysis of the Sustainable Development Goals. In W. L. Filho (Ed.), *Handbook of sustainability science and research* (pp. 341–355). Cham: Springer: 341–355. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63007-6_20
- Szigeti, C., & Borzán, A. (2014). Is Eco-efficiency the Way to Becoming More Green or is Everything Swept Away by the Jevons Paradox? *Tér - Gazdaság - Ember*, 2(4), 93–104.

- Szlávik, J. (2013). *Fenntartható gazdálkodás*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary.
- Tamanini, J. (2016). *The Global Green Economy Index. CGEI 2016*. www.dualcitizeninc.com
- Task Force on Climate-related Financial Disclosures. (n.d.). *About*. Task Force on Climate-related Financial Disclosures. Retrieved March 21, 2024, from <https://www.fsb-tcfd.org/about/>
- The Social Progress Imperative. (n.d.). *Social Progress Index Time Series*. The Social Progress Imperative. Retrieved March 22, 2024, from <https://www.socialprogress.org/>
- The Value Reporting Foundation. (n.d.). *About us*. The IFRS Foundation. Retrieved March 21, 2024, from <https://www.valuereportingfoundation.org/>
- UN Global Compact. (n.d.). *Our Mission*. United Nations. Retrieved March 21, 2024, from <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission>
- United Nations. (1992). *Agenda 21: Programme of action for sustainable development*. Rio de Janeiro. <http://www.un.org/esa/sustdev/agenda21.html>
- United Nations. (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (Issue A/RES/70/1).
- United Nations. (2018). *Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development* (Issue A/RES/71/313). New York, NY.
- United Nations. (2019). *SDG Summit 2019*. <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgsummit>
- United Nations. (2023a). *SDG Summit 2023*. <https://www.un.org/en/conferences/SDGSummit2023>
- United Nations. (2023b). *The Sustainable Development Goals report 2023: Special edition*. New York, NY. <https://doi.org/https://doi.org/10.25546/102924>
- United Nations Development Programme. (2024). *Human Development Report 2023-24: Breaking the gridlock: Reimagining cooperation in a polarized world*. New York, NY.
- United Nations Educational Scientific and Cultural Organization. (2012). Education for sustainable development: sourcebook. In *Education for sustainable development in action: learning & training tools*, 4 [21]. Paris: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.
- United Nations, & The Global Compact. (2004). *Who Cares Wins: Connecting Financial Markets to a Changing World*. https://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/Financial_markets/who_cares_who_wins.pdf
- Washington, H. (2015). *Demystifying Sustainability. Towards Real Solutions*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315748641>
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. Oxford: Oxford University Press.
- Yamamoto, J. (2023). *Ultimate Guide to the EU CSRD ESG Regulation for Businesses. How to prepare your organization for the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*. Onetrust.com. <https://www.onetrust.com/blog/ultimate-guide-to-eu-csrd-esg-regulation-for-businesses/>

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution NonCommercial (CC BY-NC 4.0) license.